

Érdekveszélyeztetés és időelőttiségi kifogás. A Kúria gyakorlata szerint az utóörökös az előörökösnek az ő várományát kijátszó rosszhiszemű elidegenítő jogügyleteit mindaddig, amíg utóöröklési joga meg nem nyílt, nem jogosult megtámadni és a még meg nem nyílt utóörökösödési jog alapján indított megtámadási kereseteket a Kúria időelőttiség okából elutasítja. Ezzel az állásponttal egyezően döntött a Kúria P. III. 1907/1930. számú határozatában is, ahol nem az utóörökösödési igény, hanem az öröklési szerződés által megteremtett igény kijátszását célzó rosszhiszemű ingatlan átruházásról volt szó. A Kúriának ez a gyakorlata igazságtalan eredményekre juttat, és jogilag sem indokolt. Az eleven élet szempontjaiból gyakorolt kritikát pedig ez a gyakorlat egyáltalában nem állja ki. A fentebb említett legújabb döntés megállapított tényállása a kereseti kérelem elutasítását csak kirívóbbá teszi. A peres felek különváltan élő házastársak. Peresfelek között közös és kölcsönös végrendelet létesült, amely a visszavonhatlanság kikötése folytán, mint a Kúria megállapítja, az örökösödési szerződés jellegét öltötte fel. Az alperes férj a tulajdonát képező ingatlant szelleges szerződéssel eladta az elutasítással végződött házassági bontóperben felderített tényállás szerint vele együttlését folytató nőnek. Ezen kézenfekvően rosszhiszemű elidegenítési ügyletet támadta meg a felperes keresettel. A kir. Kúria kimondja, hogy az örökösödési szerződésnek ingyenes ügyletekkel való kijátszását nem köteles tűrni — és idáig a közfelfogásnak is megfelel — de a Kúria azzal folytatja, hogy ez a megtámadási jog csak az örökség megnyíltakor válik érvényesíthetővé.

Hogy a megtámadási jognak az érvényesítése ekképen esetleg hosszú időtartamra kitolódik, az gyakorlatilag sokszor teljesen értéktelenné teszi a megtámadási jogot, mert hiszen időközben az ingatlan tulajdonjoga szabadon vándorolhat tovább olyan kezekre, akikkel szemben a megtámadás már nem lesz gyakorolható. A kereseti jog időelőtt való deklarálása, gyakorlatilag nem az érvényesítés későbbi időpontját, hanem az igény érvényesítés megbuktatását jelenti. Az élet szükségleteinek tehát a döntés semmiképpen sem felel meg. Kérdés ezek után, hogy indokolható ez a kérdés azzal, hogy a döntés jogszerű-e, hogy a döntésnek az igazságérzet szerint való helytelensége ellensúlyozható-e legalább azzal a kétes értékű vigasztalással: *lex dura sed ita scripta*. Nézetünk szerint semmi kényszerítő szükség nincs arra, hogy az adott esetben az időelőttiségi kifogását el kelljen ismerni. Kétségtelen, hogy az örökösödési jog megnyílt

előtt az örökösödési jog igény formájában nem létezik, a viventi non datur hereditas tétele érvényes. Az örökösödési jog megnyílt előtt a felet csupán az úgynevezett várományi helyzet illeti meg, amely várományi helyzetnek joggá való megérése nemcsak a halál tényétől, hanem egyéb feltételektől is függhet, amik körül gyakorlatilag a legjelentősebb, hogy a várományos félnek a másik felett túl kell élnie. Ha magunk is helyesnek fogadjuk el a kúriai gyakorlatnak alapjául szolgáló azt a megkülönböztetést, amely a csupán várományosi helyzet és a megnyílt örökösödési igény között van, ennek a szóbanforgó kúriai gyakorlatban levont konzekvenciáit már helytelenül levontnak kell tekinteni. A váromány és örökjogi igény különbsége tökéletesen indokolja, hogy az örökjog megnyílt előtt az örökendő tárgy kiadására irányuló igény időelőttiség okából elutasíttassék, ez egyébként annyira kézenfekvő, hogy ilyen igényt a felek nem is támasztanak. A logikai hiba a kúriai gyakorlatban nézetünk szerint abban rejlik, hogy a megtámadási igényt a kúriai gyakorlat egyenlősíti magának az örököségi jognak érvényesítésével. A megtámadási igény érvényesítése azonban csupán az eredeti helyzet visszaállítására irányul, ellenben magán az örökjogi helyzeten változást sem akar eszközölni és az örökösödési igénnyel kapcsolatosan nem az örökösödési igény érvényesítéseként, hanem a csak későbbben érvényesíthető örökösödési igény biztosításaként fogandó fel. A megtámadási per azt a telekkönyvi állapotot akarja megteremtteni, amely az örökösödési igény elevnéválásával annak megvalósulását garantálja. Meg kell tehát különböztetni az örökösödési igény érvényesítését és a várományi igény biztosítását. Ezzel a megkülönböztetéssel egyelőre a megtámadási igény jogi alapossága még ugyan bebizonyítást nem nyert, de feltétlenül cáfolatot nyer vele a Kúriának az időelőttiségre alapított elutasító álláspontja. Ha egyszer a perbevitt megtámadás nem az örökösödési igény érvényesítése, nincsen helye vele szemben annak az időelőttiségi kifogásnak, amely az örökösödési igény érvényesítésével szembehelyezhető. A megtámadási igénynek a várományi helyzet biztosítását célzó önálló igényként való felfogása nyitva hagyja még a megtámadási igény teljes sikeréhez szükséges azt második állásfoglalást, hogy vajjon ily önálló, a biztosítást célzó igény elismerhető-e. Bírói gyakorlatunk szerint a közszereményi igényeknek a házasság fennállása alatti biztosítása keresetel nem követelhető; ezen a területen tehát gyakorlatunk a biztosítási igényt megtagadja. Kérdés azonban, hogy a javarészt a fennálló házassági kötelékre alapított ez az állásfoglalás olyannak tekinthető-e, amely általánosít-

ható és amely minden, a közszerzemény kérdésén kívül-
 álló területen s az önálló biztosítást célzó igény jogi el-
 ismerésének útjába áll. A közszerzemény biztosításának
 a házasság alatti kizártsága a házassági életközösség
 bensőségén alapszik, vagyis oly érven, amely csupán
 ezen kérdés területére szorítkozik. A magunk részéről
 ugyan nem látjuk be, hogy az életközösség bensősége
 miért teremtsen oly helyzetet, ahol a tékozlás címén való
 gondnokság alá helyezés lehetőségének fenntartásával,
 de egyébként meglehetősen korlátlanul történhessék meg a
 majdan közszerzeményi megosztás alá kerülő javak aka-
 dálytalan elidegenítése. De, amint kiemeltük, a biztosítási
 igénynek e területen való kizártsága indokaival erre
 a kérdésre szorítkozó, és a biztosítási igény elvi kizártsá-
 gára semmi következtetést nem engedő. Magánjogi tör-
 vénykönyvünk számos rendelkezése a fenyegető veszély
 ellenében a biztosítási igényt megadja. A veszély elhárítá-
 sára vagyontértékek megmentése, amely a magánvagyon-
 nal együtt a nemzeti vagyonállagot is védi. A közérdekű
 szempontok nagyobbfokú térfoglalását jelenti tehát az a
 jogfejlődési tendencia, amely a veszély megelőzésére
 szolgáló jogeszközök számát már egyre gyarapítja. Ez-
 zel a fejlődési tendenciával szembehelyezkednek azok az
 esetek, amikor gyakorlatunk a csupán fenyegető veszély-
 lyel szemben a védelmet megtagadja. A veszélyt meg-
 nem halló ennek a „veszélysiketségnek“ egyik erősen az
 életérdekeket sértő megnyilvánulása a most megbeszél-
 t gyakorlat. Magánjogi törvénykönyvünk javaslata szá-
 mos esetben ad kereseti igényt a veszély elhárítására,
 tehát a biztosítás iránti igényt elismeri. A javaslatból fel-
 hozható példák helyett a már kiszakítottan törvény-
 vált jelzálogi jog köréből utalunk az 1927:XXXV. t.-cikk
 32—33. §-aira. A két szakasz rendelkezései a jelzálog-
 tárgyat fenyegető veszély elhárítása érdekében adnak a
 hitelezőnek jogokat. A törvényben megadott biztosítási
 jogok érvényesíthetők, noha a követelés maga még le-
 sem járt, tehát a követelés érvényesítésével szemben idő-
 előtti kifogás volna emelhető. Igaz ugyan, hogy a mi
 esetünkben nem egyszerűen a lejárat előtti biztosításról
 van szó — a jelzálogi törvény által vázolt igény — már
 élő, csak még le nem járt, nem esedékes követelés, míg a
 megbeszéltek esetekben a vázolt igény eset in statu
 nascendi él, csak várományos formájában van meg. De ez
 a különbség a biztosítás megengedése szempontjából
 döntő nem lehet. Igyekeztünk a fentiekben kimutatni a
 gyakorlat álláspontjának a jogtól független igazságtal-
 anságát és egyben kimutatni azt is, hogy jogtételeink
 ennek az igazságtalanságnak további fennmaradását

egyáltalában kényszerítővé nem teszik. Nem látunk semminő komoly ellenérdeket, amely a rosszhiszemű elidegenítések visszaállításával szemben akár jogi, akár erkölcsi megalapozottsággal azt írná elő, hogy ez a visszaállítás ne azonnal, hanem csak egy későbbi időpontban lehessen érvényesíthető, amikor az érvényesíthetőségnek az időközi vagyoneletlódások folytán már nagyon sokszor gyakorlati sikere nem lesz és amikor a megtámadási jog már csak értéktelen foganatba nem vehető nudum ius lesz.

B. S.

A perjogi bizományról.

Dr. Barát Sándor collegám a Kereskedelmi Jog ez év novemberi számában, igen mélyen szántó cikket írt, amelyben a Kúria 43. sz. jogegységi döntvényét teszi kritika tárgyává. Cikke végén meglepőnek mondja, hogy a jogirodalom a jogegységi döntvényben lefektetett jogi állásfoglalást „kritikai tárgyalás nélkül hagyta“.

Az igazságnak tartozom annak a megemlítésére, hogy ezzel a problémával már évekkel ezelőtt, egy a Polgári Jogban is megjelent hosszabb tanulmányomban foglalkoztam sőt a collegám által is használt nomenclatura „perjogi bizomány“ ép tőle ered.¹ Ezt követőleg a magyar jogirodalom bőven foglalkozott a kérdéssel még akkor, amikor a Kúria jogegységi döntvénye nem tett pontot a kérdés elé, és amikor még a jogvitának sokkal nagyobb gyakorlati jelentősége volt — mint — sajnos ma.²

A teoretikus fejtegetésre a Kúria P. IV. 5563/1924. számú határozata szolgáltatott okot, amely ítélet először mondotta ki azt az eddig ismeretlen jogelvet, hogy „*nincs törvényes akadályja annak, hogy a hitelező valakit nemcsak a követelés beszédésével, hanem egyuttal saját nevében a per útján való érvényesítésével is megbízhatson és felperesként oly személy, aki perbevitt jognak nem magánjogi alánya, nemcsak hatósági megbízás alapján (csődtömeggondnok hagyatéki gondnok stb.) hanem a hitelezőtől erre kapott megbízás alapján is felléphet*“.

1. Az új jogintézménynek bátran adhatjuk a „perjogi bizomány“ elnevezést, amely „perjogi bizományt“ reméljük a hivatkozott kuriai ítéleten kívül más jogforrás sanctionálni nem fog“. (Dr. Katona Gábor „Perjogi bizomány“ a Kuria gyakorlatában“, Polgári Jog II. évf. 6—7—8. szám.)

2. (Dr. Szobonya Béla kir. ít. táblabíró: „A perjogi bizományról“. Magyar Jogi Szemle VII. évf., dr. Schuster Rudolf, Magyar Jogi Szemle IX. évf. 4. szám, Dr. Gál A. Andor Polgári Jog VI. évf.) Megbízás tartama — megbízott joga.